

Ambients com a filosofia educativa. Experiència de l'etapa d'infantil

Esther Zarrias

Sandra Icasuriaga

RESUM

Aquest article presenta una experiència pedagògica al segon cicle d'educació infantil, a partir d'una mirada educativa renovada, activa i viva, en què els infants són els vertaders protagonistes del seu aprenentatge i del seu creixement personal. Al mateix temps, posa de manifest les fonamentacions pedagògiques i curriculars que la sustenten.

RESUMEN

Este artículo presenta una experiencia pedagógica en el segundo ciclo de educación infantil, desde una mirada educativa renovada, activa y viva, en la que los niños son los verdaderos protagonistas de su aprendizaje y de su crecimiento personal. Asimismo, pone de manifiesto los fundamentos pedagógicos y curriculares que lo sustentan.

1. INTRODUCCIÓ D'UNA NOVA MIRADA

L'experiència que avui reflectim en aquestes pàgines té lloc al cicle d'educació infantil de l'Escola Pública Es Puig de Lloseta.

Fruit de la necessitat de reflexionar sobre la trajectòria que portava a terme el nostre cicle d'educació infantil, ens vàrem aturar a valorar la tasca docent que havíem desenvolupat fins ara i les vivències que possibilitàvem als infants. Llavors concloguérem que el nostre gran repte era crear a les nostres aules una educació oberta, participativa, activa, vivencial i que plantegés una metodologia basada en el desenvolupament global dels infants i amb respecte a les seves lleis internes.

Per tal d'assolir tots aquests objectius, ens plantejàrem elaborar nous camins d'aprenentatge. En el nostre cas, hem trobat la resposta en la metodologia i filosofia d'ambients de treball.

A continuació, exposarem la nostra humil experiència en aquest àmbit. Experiència que evoluciona i es modifica, segons les necessitats dels infants, així com també, segons els processos evolutius de les pròpies docents d'aquest cicle.

2. COM CONCEBEM ELS AMBIENTS?

Nosaltres entenem els ambients com uns espais temàtics en què poden conviure diversos llenguatges en microespais, un lloc de trobada on poder somiar i crear, uns espais per organitzar els pensaments, per gestionar i prendre decisions, per construir i compartir experiències, un temps per esbrinar totes les possibilitats expressives que l'infant guarda al seu interior. En definitiva, un espai i un moment perquè els nins i nines explorin i conquereixin el món.

Des de la nostra mirada, per portar a terme el treball per ambients, cal donar força importància al temps, al temps de qualitat, al temps d'aprenentatge, al temps per observar, al temps per explorar, al

temps per a les persones que els conformem, és a dir, el temps per SER. Només d'aquesta manera els nostres infants podran desenvolupar-se plenament i amb respecte a la seva pròpia essència. En relació amb el concepte del temps, hem de dir que compartim l'opinió de l'autor J. Domènech, (2009) quan diu: «Pensant l'educació com una activitat lenta per naturalesa, i donant a cada persona els temps que necessita per aprendre amb sentit».

La filosofia dels ambients és per a nosaltres l'art de viure, és a dir, espais reals que no tenen com a objectiu acumular sabers, sinó vivenciar experiències en un món real que es construeix i evoluciona al llarg de tota la vida, perquè la vida, ja és purament aprenentatge i les nostres aules són vida i n'estan plenes.

Un dels eixos vertebradors del treball per ambients és el seu caire sensorial. Concebem que abans de realitzar un aprenentatge purament intel·lectual és imprescindible haver experimentat i sentit. Sentir serà el que ens permetrà bussejar en la profunditat de la nostra persona, per després tornar a surar a l'exterior, i així aprendrem a regular-nos.

«L'infant que ha fet servir els materials sensorials ha adquirit a la vegada una modificació i habilitat de moviment de la mà, i un refinament en la percepció dels estímuls sensorials del ambients. Aquest mateix ambient s'enriqueix a mesura que cada vegada és més capaç de percebre diferències més subtils en les coses, perquè les coses que no es perceben és com si no existeixen» (Montessori, 1986).

Finalment, ens agradaria compartir un altre tret significatiu del treball per ambients que considerem clau, la llibertat. Donar als infants la llibertat d'escollir quina tasca volen desenvolupar i en quins ambients volen participar, els ha permès autogestionar-se i saber escoltar-se a si mateixos, de manera que així poden respectar el seu vertader pla intern. Donar llibertat és un acte de responsabilitat i un element bàsic per a l'aprenentatge, la nostra experiència a partir de la lliure circulació dels infants pels ambients ens ha mostrat el clima de benestar que aquesta llibertat representa.

3. AVANTATGES PEDAGÒGICS DE LA FILOSOFIA DELS AMBIENTS

La nostra mirada vers els ambients ens mostra que aquest corrent té com a suport teories i models explicatius, tant psicològics com pedagògics, i que donen origen a formulacions pràctiques de caràcter general per a l'educació i/o concepcions didàctiques, metodològiques i organitzatives.

Així que hem volgut fer una breu pinzellada de les fonamentacions que ens mostren els avantatges del treball per ambients preparats:

- permeten desenvolupar la naturalesa dels infants (Rousseau);
- respecten els ritmes i les possibilitats maduratives i d'aprenentatges i, per tant, afavoreixen l'atenció a les diversitats múltiples (Vigotsky);
- suposen oferir als infants una base col·lectiva en què s'afavoreix la seva socialització i el treball cooperatiu (Cousinet);
- s'hi treballen diverses habilitats de pensament: recerca, anàlisi, raonament, comunicació, entre d'altres (Lipman);

- plantegen un aprenentatge mitjançant el joc com a eina de descoberta i activitat creadora (Fröebel);
- són una presa de contacte amb diferents llenguatges expressius (Malaguzzi);
- desenvolupen la creativitat (Sátiro);
- els infants prenen més consciència de l'espai, generen interacció amb l'espai i desenvolupen capacitats sensorials amb els materials (Montessori), i
- ofereixen als infants temps per créixer (Domènech).

En definitiva, podem dir que els ambients permeten humanitzar l'educació en l'ampli sentit de la paraula i respectar els infants amb amor.

4. AMB QUINS AMBIENTS COMPTEM?

Entenem els ambients com a organismes vius, que neixen d'una necessitat, es desenvolupen, creixen i viuen segons l'interès dels infants i, finalment, moren quan la seva tasca ja està desenvolupada o quan les motivacions s'han perdudes. Per tant, els ambients són sistemes organitzats que necessiten l'entorn per relacionar-s'hi. En aquest cas, necessiten els infants. Per aquest motiu, hi ha ambients que tenen una vida llarga i d'altres que es modifiquen o moren quan observem que no responen a les necessitats vertaderes i reals dels infants.

Dit això, podem dir que alguns dels ambients que tenim en l'actualitat són:

Ambients de jugar a ser

El joc simbòlic és el mecanisme que els nins/es tenen per adaptar-se al medi en què viuen, de manera que mitjançant la simbolització d'experiències viscudes l'infant construeix els processos que li permetran desenvolupar el seu «jo» intern per, posteriorment, relacionar-se amb els altres.

Presentem als infants aquest ambient com una micropoli en la qual es veuen reflectits diversos espais que podem trobar a la vida real, de manera que mitjançant el joc relacionin el seu món interior amb el món exterior.

Els diversos espais que hi ha en aquest ambient són: el metge, la perruqueria, el restaurant, els animals, les pepes i la zona de disfresses i de representació gràfica del joc viscut.

Ambient d'experimentació

Enfoquem aquest ambient com un espai on l'infant es relaciona mitjançant la interacció del tacte i l'observació, des del fer-pensar-comunicar.

Posem a l'abast dels infants una zona exterior on portar a terme activitats de caire manipulatiu i experimental. En aquest espai els infants poden jugar a fer transvasaments amb diferents materials,

elaboren els seus propis experiments, juguen amb materials no estructurats, observen com els cossos suren o s'enfonsen, el canvi de color de l'aigua segons els elements amb què es combina, etc. També poden trobar taules amb recipients d'arena, ribells amb aigua i capses amb grava. Així mateix, aprofitant l'entrada a l'estiu, muntem un espai de jocs d'aigua.

Ambient d'art

L'ambient d'arts plàstiques és un espai de trobada psicoafectiva que permet als infants ser i estar amb la ment, el cor i les mans. Aquest fet els permet ser reconeguts en la seva identitat, per posteriorment connectar amb la vida. És una proposta d'experimentació en què els infants descobreixen les seves possibilitats manipulatives, artístiques i perceptives, afavorint la creativitat i l'expressió.

Seguint amb la perspectiva artística d'Arno Stern, comptem amb un espai de pintura en vertical en suport a la paret i amb una taula paleta, un espai de modelatge i escultura i, per una altra banda, trobem espais per realitzar manualitats diverses i dibuix, cavallets, taula de llum i una zona de consulta d'obres de diversos artistes.

Ambient matemàtic

En aquest ambient es treballen conceptes matemàtics actius que permeten adquirir la formació del sentit lògic, l'enriquiment de l'àmbit numèric, el descobriment de la geometria, els sistemes de mesura... i tants conceptes més, que de manera natural i quotidiana els infants van assolint des de la pròpia necessitat i experiència. Aquest treball permet que els infants siguin capaços de generar hipòtesis, deduccions, raonaments i conclusions, mitjançant el joc i d'una manera lúdica.

L'ambient matemàtic el tenim distribuït en una zona de jocs sensorials i d'elements naturals, jocs de taula, un espai d'exploració del volum amb diversos prismes de miralls, una taula de representació gràfica, jocs d'ordinadors específics, així com també una biblioteca matemàtica.

Ambient d'arquitectura

D'igual manera que les matemàtiques les podem trobar en l'entorn quotidià, els infants són usuaris del món urbà, dels edificis, de les carreteres, de les places... i per tant han de poder explorar i entendre'n els processos de creació.

En aquest ambient els infants descobreixen plànols, eines, edificis emblemàtics i conceptes matemàtics específics. Comptem amb un espai de construcció amb fustes, amb materials de reutilització, materials i eines reals amb les quals poden manipular, jocs de kapla, legos i una taula de representació gràfica.

Ambient de mediateca

La mediateca és un espai on es treballa a partir de les possibilitats que ofereixen els contes, amb l'exploració de les situacions comunicatives i de les possibilitats de representació i plasmació que sorgeixen. És un espai en què els infants troben oportunitats per aprendre a fer ús de la comunicació.

Els diversos espais de què disposa aquest ambient són: una biblioteca, un espai de teatre, jocs d'ordinadors, una col·lecció de pots de paraules, un espai per escriure o representar gràficament missatges, una taula amb jocs de paraules.

Ambient d'hort

Aquest és un espai que possibilita a l'infant la retrobada amb la natura i amb aquella perspectiva més holística de la terra i el cos. L'apropa al descobriment de diversos elements naturals, al respecte als éssers vius, a observar i experimentar, l'introdueix en la sembra i la recol·lecció, elaborem receptes a partir de les fruites i verdures de temporada, muntem mercadets amb els productes que recollim a l'hort.

Així mateix, aquest ambient també possibilita altres activitats que considerem imprescindibles, com és el fet de poder escalar i pujar als arbres i jugar amb el fang i l'aigua per explorar noves sensacions.

Ambient de música

La música és una essència necessària a les nostres vides, perquè gràcies a ella es desenvolupen sensacions, emocions, sensibilitats, percepcions i expressions bàsiques per al desenvolupament integral de l'infant.

Aquest ambient disposa d'instruments musicals convencionals i no convencionals, alguns d'ells creats amb materials de desfeta, instruments de percussió, instrumental orff, un espai per a la dansa i/o el moviment, mitjançant el qual, els nins i nines comprenen que el món és ple de sons amb els quals poden jugar, comunicar-se, manipular, experimentar i expressar-se.

Ambient de jocs de pati

Podem argumentar que el joc és el suc gàstric de la cognició. És l'únic punt real de trobada entre l'imaginari i la realitat, és llibertat, és una superpotència que tot ho pot, és la força vital i l'infant no en pot ser sostret, ja que el joc és un dels pilars que fonamenten el desenvolupament psicològic i pedagògic del creixement de l'infant.

Per tot això, hem volgut mantenir un espai de joc a l'aire lliure, on els infants poden jugar amb els areners, colcar amb bicicleta o patinet, escalar el rocòdrom, jugar a pilota, simplement, jugar, jugar i jugar. «La primera tasca de l'educació és agitar la vida, però deixant-la lliure perquè es desenvolupi» (Montessori).

Una vegada que hem explicat breument alguns dels nostres ambients, passarem a desenvolupar aspectes de caire més curricular.

5. DELS AMBIENTS AL CURRÍCULUM

Hem observat, a nivell general, que una de les grans pors dels mestres quan han de portar endavant metodologies vives és l'aplicació del currículum. I hem de dir que en definitiva, el currículum té dues

grans funcions: per una banda, fer explícites les intencions del sistema educatiu i, de l'altra, servir de guia per orientar la pràctica docent en relació amb les necessitats dels infants. Per tant, aquestes funcions deriven en quatre grans elements: Què aprendre? Quan aprendre? Com aprendre? i Què, com i quan avaluar? Des de la nostra mirada, aquestes funcions no estan en contraposició amb el treball per ambients, sinó que més aviat es complementen. De manera que les pedagogies vives i actives donen sentit al currículum preservant l'essència pura de l'infant amb ell mateix i en la relació amb el món que l'envolta. Si més no, podríem dir que es fa una reestructuració de la perspectiva del currículum, seguint les línies de treball de David Elkind (1976), podem dir que «es parla d'un currículum triple que s'expandeix de forma concèntrica al voltant del nin. El centre sempre és el mateix nin i la plena realitat de la vida. A partir d'aquest centre que creix amb harmonia es travessen tots els processos d'aprenentatge, junt amb el currículum dels interessos personals del nin, de les etapes de desenvolupament i la progressiva participació de la cultura general».

Dit això, amb l'objectiu d'evidenciar que curricularment queden més que justificats els ambients, hem realitzat una tasca d'anàlisi i classificació. A continuació mostrarem un exemple d'aquesta tasca:

Àrea de coneixement de si mateix i autonomia personal

1. Incrementar progressivament la consciència d'un mateix i formar-se una imatge ajustada i positiva a través del moviment, del joc i de la interacció amb els altres.
2. Conèixer i representar el propi cos, els seus elements i algunes de les seves funcions, descobrint les seves possibilitats d'acció i d'expressió, coordinant i controlant cada cop amb més precisió gestos i moviments i regulant el moviment, el to i la postura en funció de l'objecte i de l'acció efectuada.
3. Identificar gradualment les pròpies característiques, possibilitats i limitacions, desenvolupant sentiments d'autoestima i autonomia personal i gaudint de les pròpies descobertes i conquestes.
4. Identificar i acceptar els propis sentiments, emocions, necessitats, vivències o preferències i ser cada cop més capaç de denominar-los, expressar-los, regular-los i comunicar-los als altres.
5. Identificar i respectar les característiques, diferències, sentiments, emocions, necessitats o preferències dels altres, valorant-los i rebutjant les actituds discriminatòries.
6. Adquirir progressivament seguretat emocional i afectiva per establir vincles personals d'afecte dins la vida del grup.
7. Realitzar, de manera cada cop més autònoma, activitats habituals i tasques senzilles per resoldre problemes de la vida quotidiana, augmentant el sentiment d'autoconfiança i la capacitat d'iniciativa, i desenvolupant estratègies per satisfer les seves necessitats bàsiques, per organitzar el treball i comprovar els nous aprenentatges.
8. Orientar-se i actuar cada cop més autònomament en els espais quotidians relacionats amb les vivències periòdiques i amb les rutines, utilitzant de forma adequada termes bàsics relatius a l'organització de l'espai i del temps.
9. Ajustar progressivament els ritmes individuals a les rutines de la vida quotidiana i del grup.
10. Progressar en l'adquisició d'hàbits i actituds relacionades amb el benestar, la seguretat, la higiene, l'alimentació, l'enfortiment de la salut, l'ordre i el treball, apreciand i gaudint de les situacions quotidianes d'equilibri i benestar físic i emocional.
11. Adequar progressivament el propi comportament a les necessitats i requeriments dels altres, desenvolupant actituds i hàbits de respecte, ajuda, col·laboració i responsabilitat, evitant comportaments de submissió o domini.

Construccions

BLOC I

- Identificació i comprensió progressiva de la pròpia història personal en relació amb la vida familiar i social i amb les experiències més significatives.
- El cos humà. Exploració, identificació i progressiva acceptació i consciència de les característiques i funcions del propi cos, de les pròpies sensacions, percepcions i necessitats. L'esquema corporal.
- Representació de l'esquema corporal i percepció dels propis canvis físics (augment de talla, pes...) i de l'adquisició de noves habilitats i competències relacionades amb el pas del temps. Les referències espacials en relació amb el propi cos.

- Acceptació i valoració ajustada i positiva d'un mateix i de les pròpies possibilitats i limitacions, esforçant-se per vèncer les dificultats superables.
- Utilització dels sentits en la vida quotidiana i per percebre les sensacions i percepcions del propi cos i dels altres.
- Reconeixement de la identitat i característiques dels altres, acceptant-les i valorant-les positivament, respectant les diferències personals, físiques, socials i culturals i rebutjant les actituds discriminatòries

BLOC 2

- Gust pel joc i per l'activitat sensoriomotriu com a base de l'activitat quotidiana, valorant-los com a mitjans de plaer i de relació amb els altres.
- Participació positiva i esforç personal en les experiències sensoriomotrius, en els jocs, en jocs dansats i en l'activitat física.
- Estima i satisfacció per la quietud i el repòs en contrast amb l'activitat motriu dinàmica.
- Comprensió, acceptació i posada en pràctica de normes per jugar, participació en la seva regulació i valoració de la seva necessitat.
- Control progressiu, global i segmentari, del cos, de l'equilibri i de la respiració. Coordinació visomotriu i satisfacció pel progressiu domini corporal, per l'adquisició d'habilitats i per les pròpies descobertes i conquestes.
- Control postural: el cos i el moviment. Progressiu control del to, de l'equilibri i de la respiració i adaptació del to i de la postura a les característiques de l'objecte, de l'altre, de l'acció i de la situació.
- Exploració i presa de consciència de les pròpies possibilitats i limitacions perceptives, motrius i expressives, mostrant confiança en les pròpies possibilitats d'acció. Simulació de rols diferenciats i d'estats d'ànim diversos en situacions de joc. Iniciativa en l'acció i en els nous aprenentatges, mantenint una actitud de superació de les dificultats.
- Valoració i respecte per les possibilitats i limitacions perceptives, motrius i expressives dels altres.
- Nocions bàsiques d'orientació en l'espai i en el temps i de coordinació de moviments.

BLOC 3

- Les activitats de la vida quotidiana: iniciativa i progressiva autonomia i esforç en la seva realització. Satisfacció per la realització de tasques i actitud positiva envers la regularitat de les experiències de la vida quotidiana.
- Les pròpies competències en relació amb les activitats de la vida quotidiana. Acceptació de les pròpies possibilitats i limitacions en la realització de tasques.
- Normes que regulen la vida quotidiana. Planificació seqüencial de l'acció per resoldre tasques i presa de decisions adequades (planificació, desenvolupament i valoració dels resultats).
- Adquisició d'hàbits elementals d'organització, constància, atenció, iniciativa i esforç en la pròpia activitat, valorant el treball ben fet, el propi i el dels altres.
- Reconeixement i acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i esforç per vèncer les dificultats superables, planificant accions per superar-les i comprovant els propis aprenentatges.
- Responsabilitat, participació i consens en les tasques de grup i en l'ús compartit d'espais i d'objectes, acceptant les normes que faciliten l'activitat dins l'escola i en la vida quotidiana i regulant progressivament el propi comportament.
- Habilitats per a la interacció i col·laboració amb els adults i amb els iguals, implicant-se de forma positiva en la resolució de conflictes. Actitud positiva per establir relacions d'afecte amb els adults i amb els iguals, acceptant críticament les seves propostes.
- Actitud d'ajuda, col·laboració i cooperació, coordinant els propis interessos amb els dels altres i manifestant les pròpies preferències, vivències i opinions de forma respectuosa davant dels altres.

BLOC 4

- Accions i situacions que afavoreixen la salut i generen el benestar propi i dels altres. Pràctica d'hàbits d'higiene, cura personal, alimentació i descans i col·laboració i participació en les activitats que s'hi relacionen, utilitzant adequadament espais, elements i objectes.
- Petició i acceptació d'ajuda en situacions en què sigui necessari, acceptant i valorant l'ajuda d'altres persones en situacions relacionades amb l'atenció personal i amb la salut.
- Col·laboració en el manteniment de la higiene de l'entorn en què es desenvolupen les activitats quotidianes: ambients nets i ordenats.
- Comprensió i acceptació de les normes de comportament relacionades amb el menjar, els desplaçaments, el descans, la higiene i l'ordre.
- Identificació i valoració crítica davant factors i pràctiques socials quotidianes que afavoreixen o no la salut.
- El dolor corporal i la malaltia: valoració ajustada dels factors de risc per a la pròpia salut i per a la dels altres, adoptant comportaments de prevenció i seguretat en situacions habituals.
- Tranquil·litat i col·laboració en situacions de malaltia i petits accidents, acceptant l'ajuda i protecció dels altres. Adopció de comportaments per prevenir-los.

Àrea de coneixement de si mateix i autonomia personal

9. Iniciar-se en les habilitats matemàtiques i en el seu llenguatge a partir de situacions significatives, tot manipulant funcionalment elements i col·leccions, identificant-ne atributs i qualitats, i establint relacions d'agrupament, classificació, comparació, ordre i quantificació.
1. Observar i explorar de forma activa estímuls sensorials i el propi entorn i identificar-ne els principals elements mostrant interès pel seu coneixement, formulant preguntes i generant interpretacions sobre algunes situacions i fets significatius.
2. Observar i explorar les propietats sensorials, els canvis i les transformacions d'objectes i materials a través de l'experimentació i la manipulació, anticipant i comprovant els resultats de les accions realitzades.
3. Relacionar-se amb els altres, de forma cada cop més equilibrada i satisfactòria, interioritzant progressivament les pautes de comportament social acceptades col·lectivament i ajustant-hi la pròpia conducta.
4. Participar activament en la preparació i realització de les activitats que es proposen en l'entorn escolar i, progressivament, en la presa de decisions de caràcter grupal (converses, assemblees, negociacions, votacions, torns de paraula, petits debats...), i col·laborar en el manteniment i cura dels objectes i espais col·lectius.
10. Descobrir algunes aplicacions de la matemàtica en la realitat quotidiana i participar de forma activa en les experiències, plantejant i verificant hipòtesis de solució de situacions i aportant estratègies personals de resolució.
11. Identificar alguns canvis de l'entorn i del propi cos lligats al pas del temps i a les rutines quotidianes.

Construccions

BLOC 1

- Exploració, manipulació i reconeixement d'objectes i matèries de l'entorn a través dels sentits i de les accions, classificant-los i percebent les seves característiques, atributs, graus, qualitats, funcions i usos quotidians, mostrant interès i iniciativa. Identificació de les sensacions que s'experimenten en relació amb els objectes (gusts, olors, sons...).
- Actuació sobre els objectes, tot provocant-hi reaccions, canvis i transformacions, i observant i verbalitzant els resultats i les emocions viscudes.
- Actitud positiva i solidària per compartir els objectes i les experimentacions, observacions i vivències personals i col·lectives que s'hi relacionen, amb respecte i cura vers els objectes propis, els dels altres i els col·lectius i valorant-ne l'ús adequat.
- Interès i gust per resoldre situacions, vivències, necessitats, problemes, interessos... a través dels recursos matemàtics.
- Quantificació de col·leccions. Classificació, comparació, ordenació i comptatge d'elements, com a estratègia d'estimació. Ús contextualitzat i significatiu dels nombres ordinals.
- Ús contextualitzat, oral i escrit, de la sèrie numèrica per comptar i dels nombres cardinals referits a quantitats manejables en situacions reals. Observació i presa de consciència de la funcionalitat dels nombres en la vida quotidiana.
- Exploració i identificació de situacions quotidianes en què és necessari mesurar i ús d'instruments de mesura, a fi de despertar interès i curiositat per ells.
- Identificació de formes planes i tridimensionals en elements de l'entorn i exploració dels cossos geomètrics elementals.
- Nocions bàsiques d'orientació i situació en l'espai: realització de desplaçaments orientats, identificació de la pròpia situació i la dels objectes en l'espai i utilització de nocions espacials.
- Primeres vivències i representacions del temps: estimació intuïtiva i mesura del temps a partir de les rutines i de la ubicació temporal d'activitats de la vida quotidiana.
- Resolució de problemes, tot utilitzant diverses estratègies i recursos matemàtics. Reflexió i presa de consciència dels processos viscuts en la resolució de problemes. Ús de la representació (dibuixos, diagrames, símbols, gestos...) per organitzar, registrar i comunicar idees matemàtiques.
- Iniciació al treball científic: anticipació, formulació d'hipòtesis i comprovació i comunicació dels resultats de les activitats realitzades.

BLOC 3

- Establiment i valoració de vincles de relació interpersonal amb els membres dels grups socials als quals pertany, a fi de mostrar interès i disposició favorable per establir relacions respectuoses, afectives i recíproques amb nins i nines d'altres cultures, en condicions d'igualtat i amb una actitud d'acceptació de les diferències.
- Utilització de diverses estratègies per extreure noves informacions: observació, manipulació, exploració de fonts diverses i dels nous coneixements per modificar les pròpies actuacions.
- Acceptació, respecte i incorporació progressiva de les pautes de comportament que regeixen la convivència, utilitzant-les de forma contextualitzada. Discriminació de comportaments i actituds adequats o inadequats en els diversos grups als quals pertany i disposició per compartir i per resoldre conflictes quotidians a través del diàleg de forma progressivament autònoma, atenent especialment a la relació equilibrada entre nins i nines i defensant els propis drets i opinions amb actitud progressiva de respecte per les opinions diferents.

Àrea de coneixement de si mateix i autonomia personal

4. Adquirir progressivament els recursos conversacionals necessaris per a la comunicació amb els altres, a fi d'augmentar el bagatge lèxic i d'ajustar cada cop més el missatge als diferents contextos i interlocutors
1. Utilitzar la llengua com a instrument de comunicació, de representació, aprenentatge, plaer i expressió, i valorar la llengua oral com un mitjà de relació amb els altres i de regulació de la convivència.
2. Expressar emocions, necessitats, sentiments, desitjos, idees i fantasies mitjançant la llengua oral i a través d'altres llenguatges, triant el que millor s'ajusti a la intenció i a la situació i servint-se de forma progressiva del gest, el moviment, les paraules, les imatges, els sons...
3. Explorar i gaudir de les possibilitats expressives del propi cos, d'objectes, de materials i d'instruments.
13. Iniciar-se en la utilització de les tecnologies de la comunicació i la informació com a recurs d'aprenentatge i recerca, d'expressió i de joc, fent-ne un ús cada cop més responsable i crític.

Construccions

BLOC I

Escotar, parlar i conversar

- Utilització i valoració progressiva de la llengua oral per relacionar-se, evocar i relatar fets, explorar coneixements, expressar i comunicar idees, opinions, necessitats, sentiments, interessos i vivències i per ajudar-se en la regulació de la pròpia conducta i de la dels altres.
- Ús progressiu, segons l'edat, de lèxic variat i cada cop més precís, estructurant les frases de forma apropiada, amb l'entonació adequada i la pronúncia clara.

Aproximació a la llengua escrita

- Observació, manipulació i ús, gradualment autònom, de diferents suports de la llengua escrita: llibres, revistes, diaris, cartells, etiquetes, mitjans audiovisuals i informàtics... com a eines d'aproximació a les característiques del llenguatge escrit i per obtenir informació, i utilitzar de forma progressivament ajustada la informació que proporcionen.

6. CONCLUSIONS

Aquests darrers anys, s'han anat creant a Mallorca noves propostes educatives que han afavorit la posada en marxa d'innovacions metodològiques i en les quals ha tingut cabuda el projecte educatiu dels ambients. Com hem exposat al llarg d'aquest article, el concepte d'ambients de treballs elabora una nova trama de l'espai, del temps, dels materials, de les relacions i dels aprenentatges. De manera que l'escola es converteix en un ésser viu, actiu, dinàmic, obert i flexible i que ofereix a l'infant un ventall de possibilitats per descobrir i desenvolupar el seu pla intern, i també per aprendre a habitar el món.

Obrir nous camins no sempre és fàcil, però junts podem cultivar les llavors del futur i, si per les sendes trobem errors, aquests sempre esdevindran aprenentatges.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Congrés Internacional (2015). *Maria Montessori e la scuola dell'infanzia a nuovo indirizzo*. Roma.

Domènech, J. (2008). *Elogi a una educació lenta*. Barcelona: Graó.

Malaguzzi, L. (1993). *Els cent llenguatges dels infants*. Barcelona: Rossa Senssat.

Montessori, M. (2003). *El método de la pedagogía científica*. Madrid: Biblioteca Nueva.

Wild, R. (2007). *Aprender a vivir con niños. Ser para educar*. Barcelona: Herder.

Wild, R. (2011). *Educar para ser. Vivencias de una escuela activa*. Barcelona: Herder.

Wild, R. (2011). *Etapas del desenvolupament*. Barcelona: Herder.